

2021-12-23

Till

Utbildningsdepartementet

U2021/03589

Idéburna skolors riksförbunds remissvar på promemorian Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)

Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar icke vinstutdelande fristående skolor och arbetar för att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ att bedriva förskola/skola inom det svenska utbildningsväsendet. ISR verkar för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och för en deltagande målstyrning där skolorna själva kan styra över hur verksamheten ska organiseras för att nå de nationella målen. På så vis främjas en reell pedagogisk mångfald, vilket är en förutsättning för en verklig valfrihet för elever och föräldrar.

Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56

ISR:s synpunkter på utredningens förslag

Utredningen har lagt ned ett gediget arbete med att dels beskriva läromedels betydelse för elevers rätt att nå kunskapskraven, dels att identifiera vad som kan kallas läromedel. Utredarna betonar särskilt det tryckta läromedelsmaterialet framför det digitala, framför allt i de lägre skolåren.

Även Skolverket uppmärksammar detta i en uppdaterad text på sin hemsida <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/tryckta-texter-ger-bättre-lasforstaelse>

På DN debatt beskrivs utvecklingen mot digitala läromedel och dess

konsekvenser <https://www.dn.se/debatt/bromsa-den-fysiska-bokens-dod-i-skolan/>

Samtidigt pågår just nu en stor digital omställning i skolan, där många huvudmän prioriterar just de digitala läromedlen, oftast av både praktiska och ekonomiska skäl.

Likt många utredningar inom skolans områden som presenterats de senare åren, går man i denna utredning mer och mer ifrån omdöme och profession och ger olika förslag på hur användning av läromedel skrivs in i skollagen, samlas in till SCB samt redovisas vid inspektion.

Alla barn har rätt till bra läromedel, läromedel är en trygghet som kan stärka självförtroendet samt ger möjlighet att nå målen. Hur lärare använder sig av läromedel, samt vilka läromedel som används, bör vara baserat på lärarens profession. Utredaren beskriver att lärarna sällan har möjlighet att bestämma över vilka läromedel som ska införskaffas. Detta är naturligtvis en fråga för skolor att uppmärksamma och ISR vill betona vikten av att skolor har goda ekonomiska villkor där tillgång till läromedel inte ska handla om resursbrist. Utredningen slår också fast att en väl utbildad lärare oftast är friare i sin användning av läromedel, än en outbildad.

ISR står bakom förslaget att skolhuvudmän ska prioritera läromedel i budgeten. Dock vill ISR understryka vikten av att skolor ska ha möjlighet att själv välja vilken typ av läromedel som används utan att behöva passera den planerade Läromedelsnämnden.

Det är elevernas resultat och möjlighet till kunskapsinhämtning som ska granskas vid inspektion, inte vilket läromedel som används.

Läromedel kan identifieras på många olika sätt, och det ska vara professionen som beslutar vilket läromedel som används. Om lärare fräntas rätten att styra över sin undervisning kommer läraryrket att degraderas och minska i attraktivitet.

ISR verkar för en bildningsinriktad skola som är likvärdig men inte likriktad. Det finns olika vägar att nå kunskapsmålen men denna utrednings snäva definition av läromedel utifrån ett producentperspektiv förefaller inte ämnat att stärka den pedagogiska professionen.

Sammanfattning av ISR:s ställningstaganden till utredningens förslag

4.7

- *Skollagen (2010:800) ska ange att begreppet läromedel avser ett kvalitetssäkrat tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen. Läromedel ska överensstämma med läroplanen för respektive skolform och med en kurs-, ämnes eller ämnesområdesplan samt vara utgivna av ett förlag eller en läromedelsproducent som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.*

ISR avstyrker förslaget

ISR menar att detta är en alltför snäv avgränsning av läromedel utifrån läromedelsförlags utgivning. Förslaget förefaller snarare utformat utifrån ett företagsperspektiv än utifrån ett bildningsperspektiv.

- *En läromedelsnämnd ska inrättas vid Skolverket. Den ska ha i uppdrag att bevaka, samla och sprida information om läromedel samt tillföra Skolverket sakkunskap och ta fram kvalitetskriterier för läromedel. Nämnden ska vara ett rådgivandeorgan som ska regleras genom förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.*

ISR tillstyrker till viss del.

ISR anser att det finns ett värde i att Skolverket samlar in information och är rådgivande om olika läromedel.

- *Läroplanerna ska ange att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läromedel på ett sätt som främjar kunskapsutveckling.*

ISR avstyrker förslaget

Läroplanerna ska beskriva ämnesinnehåll och målen för respektive ämne, inte hur dessa uppnås. Här måste professionen få gälla.

- *Högskoleförordningen (1993:100) ska i bilaga 2, i examensbeskrivningarna för yrkeslärarexamen, grundlärarexamen och ämneslärarexamen, ange att studenten för examen ska visa förmåga att använda och värdera läroböcker, digitala läromedel och andra undervisningsmaterial.*

ISR tillstyrker förslaget

Det ska ingå i lärarutbildningen att studenterna via källkritisk granskning lär sig bedöma olika läromedels och undervisningsmaterials värde för kunskapsinläring.

- *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att ändra föreskrifterna om uppgiftsinsamling från skolhuvudmän så att kostnader för läromedel ska redovisas särskilt och inte endast utgöra en delmängd av kostnadsposten lärverktyg.*

ISR avstyrker förslaget.

All uppgiftsinsamling skapar merarbete för huvudman och skolledare, och vi ser inte att just denna detaljerade statistik skulle vara ett undantag. Skolan måste ges mer tid till sitt pedagogiska uppdrag, inte mindre. Denna statistik verkar i huvudsak avsedd för läromedelsförlagen.

- *Regeringen ska ge Skolforskningsinstitutet i uppdrag att genomföra utlysningar och bevilja medel för praktiska forskning om läromedelsbruk.*

ISR avstyrker förslaget

ISR är tveksamma till nyttan av just denna forskning. Skolforskningsinstitutet ska själva få bedöma vilken typ av forskning som är relevant

- *Läromedelsnämnden bör klargöra vad som kännetecknar lärarhandledningar av god kvalitet.*
- *Skolverket bör i ökad utsträckning i sin nationella uppföljning och i andra sammanhang när myndigheten sprider kunskap beakta frågor om tillgång till läromedel och om hur läromedel används och värderas.*
- *Skolinspektionen bör i ökad utsträckning i kvalitetsgranskningen, tillsynen och i andra sammanhang beakta frågor om tillgång till läromedel och om hur läromedel används och värderas.*
- *Skolforskningsinstitutet bör i ökad utsträckning i de systematiska översikterna beakta frågor om hur läromedel används och värderas.*

ISR avstyrker dessa förslag.

Förslagen innebär alltför mycket detaljstyrning från myndighetshåll, och lämnar lite åt professionen.

5:8

Skollagens bestämmelser om elevernas tillgång till böcker och lärverktyg ska förtydligas så att det framgår explicit att tillgången avser de läromedel inklusive läroböcker som behövs för

en god kunskapsutveckling.

ISR avslår detta förslag

ISR ser skickliga lärare som med framgång undervisar i svenska utifrån skönlitteratur och olika texter som alternativ till läroböcker i svenska. Dessa lärare skulle knappast se detta förslag som en större möjlighet att få eleverna att utvecklas så långt som möjligt utan snarare som en begränsning. Elevers läsförståelse utvecklas endast i begränsad utsträckning av läroböcker utan kräver betydligt mer av varierade texter.

- *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att kontinuerligt fördela ett statligt produktionsstöd för att stärka utbudet av läromedel och lärarhandledningar inom områden där Läromedelsnämnden konstaterat att det råder brist, samt för att ta fram läromedel och lärarhandledningar av särskild god kvalitet. Regeringen ska ge Skolverket ekonomiska resurser för detta.*

ISR tillstyrker förslaget

- *Regeringen ska ge Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att främja innovation av digitala läromedel för elever med funktionsnedsättning.*

ISR tillstyrker förslaget

- *Skolverket bör stödja huvudmän och rektorer att använda läromedel som ett verktyg för att stärka likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen, exempelvis inom ramen för Samverkan för bästa skola.*

ISR tillstyrker förslaget

- *Eleverna bör få ta hem de läroböcker som används i undervisningen.*

ISR avstyrker förslaget

Detta är en fråga för huvudman och rektor och inte något som kan skrivas in i förordning.

- *Utredningen om statligt huvudmannaskap U2020:07 bör inom ramen för sitt arbete analysera förutsättningarna för statlig finansiering av läromedel.*

ISR avstyrker förslaget.

Det är inte en fråga för denna utredning vad en annan pågående utredning ska behandla

6.6

- *Förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska ange att Läromedelsnämnden har ansvar för att bevaka, samlar och sprida information om läromedel.*

ISR: tillstyrker delvis förslaget.

Det är bra med information om vilka läromedel som är tillgängliga, som en handledning till lärarna, så inte läromedelsföretagens information blir den enda som når fram. Dock vill ISR även här framhålla att beslut om vilka läromedel som används är en pedagogisk fråga som ligger under rektors ansvarsområde.

- *Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att genomföra insatser i syfte att stärka skolors strategiska arbete med läromedel och lärarhandledningar.*

ISR tillstyrker förslaget

med samma motivering som ovan

- *Läroplanerna ska ange att rektor har ansvar för att lärarna får förutsättningar att välja läromedel och lärarhandledningar.*

ISR avstyrker förslaget

Läroplanerna ska ange ämnesplaner och målbeskrivningar i respektive ämne, inte hur rektors ansvar ger lärare förutsättningar för att förmedla kunskap. Det ligger i huvudmannens ansvar att lärare får tillgång till de resurser som behövs för elevernas kunskapsinhämtning.

För Idéburna skolors riksförbund

Håkan Wiclander

Ordförande

*Idéburna skolors
riksförbund*

Epost: info@ideburenskola.se
Hemsida: www.ideburenskola.se